

LIBERTUS

MEDENİ HUKUK

Müfettişlik

Uzmanlık

Denetmenlik

Banka Sınavları

Gelir Uzmanlığı

Vergi Müfettişliği

Hâkimlik

Konu Anlatımlı

Örnekler

Yorumlar

Uyarılar

Pratik Bilgiler

Özgün Sorular ve Açıklamaları

Çıkmış Sorular ve Açıklamaları

Arti-Yapay Zekâ Asistan

Dijital Öğrenme Ayak İzi

Hibrit Kitap Teknolojisi

Hibrit kitaba erişebilmek için QR kodu okutunuz.

PEGEM AKADEMİ

Komisyon

LIBERTUS MEDENİ HUKUK KONU ANLATIMLI

ISBN 978-625-6810-54-9

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten uluslararası akademik bir yayınevidir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan WorldCat ve ayrıca Türkiye'de kurulan Turcademy.com tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

10. Baskı: Eylül 2023, Ankara

Yayın-Proje: Nilay Balin

Dizgi-Grafik Tasarım: Gülnur Öcalan

Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Ltd. Şti.

Çetin Emeç Bulvarı 1314. Cadde No: 37A-B Çankaya/ANKARA

Tel: (0312) 472 58 55

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 46661

İletişim

Shira Ticaret Merkezi, Macun Mahallesi 204 Cad.

No: 141/33, Yenimahalle/Ankara

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Değerli Adaylar,

Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) ülkemizde kamu kurumlarında güvenceli meslek mensupluğu düzeyinde görev almak için artık temel bir unsur hâline gelmiştir.

Bu aşamada KPSS - A grubu adayları için önem arz eden temel nokta, KPSS'nin bir meslek edinme sınavı olmasından ziyade, kurum sınavlarına girme yeterliliği anlamında bir ön eleme sınavı olduğu gerçeğidir.

Yoğun emek ve özveri ile hazırlanan bu yayını; sizleri hem KPSS'de hem de kurum sınavlarında başarılı olabilmeniz için öz ve net bilgilerden uzaklaşmadan, en son mevzuat değişiklikleri doğrultusunda doğru ve güncel bilgilere ulaşabilmeniz hedeflenerek hazırlanmıştır.

Kitaba ilişkin sorularınızı pegem@pegem.net adresine e-posta yoluyla ya da **0538 594 92 40** numarasına WhatsApp üzerinden iletmeniz yeterli olacaktır.

Yayınımızın başarılarınıza katkı sağlaması ve başarı getirmesi dileğiyle.

Saygı ve hürmetle...

Pegem Akademi

QR kod ile ilgili bilgiler bir sonraki sayfada yer almaktadır.

Kitabın baskı tarihinden sonra gerçekleşen değişikliklere aşağıda yer alan kodu okutarak ulaşabilirsiniz.

TÜRKİYE'DE İLK DEFA TÜM KİTAPLAR YANINDA; CEPTE, TABLETTE VE MASANDA

Hibrit kitaplarda kullanıcılar;

- 1 Kitabın dijital formatına erişim sağlayabilir.
- 2 Video derslere erişim sağlayabilir.

Detaylı anlatım için
QR kodu okutunuz.

Pegem Kampüs web sitesi üzerinden hibrit kitabınıza erişebilmek için aşağıdaki adımları takip ediniz:

Mevcut tarayıcınızın adres çubuğuna arti.pegemkampus.com yazarak web sitemiz üzerinden etkileşimli ve yapay zekâ destekli hibrit kitaba erişim sağlayabilirsiniz.

Üyelik bilgileriniz ile giriş yaptıktan sonra sol menüde yer alan "Aktivasyonlarım" sekmesine girerek kodunuzu aktif edebilirsiniz.

Aktivasyon işleminizi tamamladıktan sonra menüde aktif hâle gelen "Hibrit Kitap" sekmesine tıklayarak içeriklere ulaşabilirsiniz.

**Aktivasyon kodu kitabınızın ilk sayfasında yer almaktadır.
Aktivasyon kodu ile aktif ettiğiniz hibrit kitaba erişim 31.08.2024 tarihine kadar geçerlidir.
İçerikler Ekim ayı içerisinde yayında olacaktır.**

**Pegem Kampüs İletişim Hattı
0312 418 51 55**

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

MEDENİ HUKUKA GİRİŞ VE BAŞLANGIÇ HÜKÜMLERİ

A. Giriş.....	1
Sosyal Hayatı Düzenleyen Kurallar ve Yaptırım Türleri	1
Hak Kavramı.....	9
B. Medeni Kanununun Başlangıç Hükümleri	17
Hukukun Kaynakları ve Uygulanması	17
Açık Boşluk-Örtülü Boşluk	26
Gerçek Boşluk-Gerçek Olmayan Boşluk	27
Bilinçli Boşluk-Bilinçsiz Boşluk	27
Dürüstlük Kuralı	28
İyiniyet Kavramı	29
İyiniyetle Hak Kazanmanın Şartları	30
İyiniyetle İlgili İstisnalar.....	31
İspat Yükü.....	34
Resmî Sicil ve Resmî Belgeler	36
Çözümlü Test	37
Çözümler	39
Cevaplı Test - 1.....	42
Cevaplı Test - 2.....	45
Cevaplı Test - 3.....	47
Çıkış Sorular	50
Çözümler	53

2. BÖLÜM
KİŞİLER HUKUKU
BİRİNCİ KISIM
Gerçek Kişiler

I. Gerçek Kişiler	55
A) Kişiliğin Kazanılması	55
B) Kişiliğin Sona Ermesi	57
C) Ölümün Dışında Kişiliğin Sona Ermesi	58
II. Gerçek Kişilerin Ehliyetleri.....	64
A) Hak Ehliyeti.....	64
B) Fiil Ehliyeti.....	65
C) Fiil Ehliyetine Göre Kişilerin Sınıflandırılması	68
III. Hısımlık.....	73
A) Kan Hısımlığı	73
B) Akdi (Sözleşmeyle Doğan) Hısımlık.....	74
C) Mahkeme Kararıyla Doğan Hısımlık = Suni (Yapay-Yapmacık Hısımlık)	75
IV. İkametgâh (Yerleşim Yeri)	76
A) İradi İkametgâh.....	76
B) Kanuni İkametgâh.....	77
C) İtibari (Varsayılan) İkametgâh	77
V. Kişilik Hakları ve Korunması.....	77
A) Kişilik Hakları	77
B) Kişilik Haklarının Korunması.....	78
VI. Adın Korunması	81
Cinsiyet Değişikliği	83
VII. Kişisel Durum Sicili ve Türleri	83
A) Kişisel Durum Sicili.....	83
B) Kişisel Durum Sicili Türleri	84
Çözümlü Test	85
Çözümler	87
Cevaplı Test - 1.....	89
Cevaplı Test - 2.....	92
Çıkmış Sorular	94
Çözümler	99

İKİNCİ KISIM
Tüzel Kişiler

Tüzel Kişilerin Türleri	104
Tüzel Kişilerin Ehliyetleri.....	105
Tüzel Kişiliğin Sona Ermesi	107
Dernekler.....	108
Vakıflar.....	121
Çözümlü Test	128
Çözümler	130
Cevaplı Test - 1.....	132
Cevaplı Test - 2.....	134
Cevaplı Test - 3.....	136
Çıkış Sorular	138
Çözümler	138

3. BÖLÜM
AİLE HUKUKU

Nişanlanma	139
Evlenme	145
Boşanma	161
Mal Rejimleri	168
Soybağı.....	173
Tanıma	175
Babalık Davası.....	176
Evlat Edinme	177
Velayet.....	179
Vesayet	181
Çözümlü Test	189
Çözümler	192
Cevaplı Test 1	196
Cevaplı Test - 2.....	198
Cevaplı Test - 3.....	201
Çıkış Sorular	203
Çözümler	206

4. BÖLÜM MİRAS HUKUKU

Miras Hukuku.....	209
Mirasçılar.....	211
Kanuni Mirasçılıkta Zümre Yapılanması	212
Mirasın Paylaşılmasındaki Geçerli İlkeler	213
Eşin Mirasçılığı ve Kanuni Miras Payları.....	214
Saklı Paylı Mirasçılar ve Miras Payları	216
Ölüme Bağlı Tasarruflar	218
Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali ve Tenkisi.....	227
Mirasın Açılması	230
Mirasın Reddi	234
Tereke Defterinin Tutulması.....	236
Resmî Tasfiye	237
Miras Sebebiyle İstihkak Davası.....	238
Mirasta Denkleştirme	238
Mirasın Paylaşılması	239
Çözümlü Test	245
Çözümler.....	249
Cevaplı Test - 1.....	252
Cevaplı Test - 2.....	254
Cevaplı Test - 3.....	258
Çıkmış Sorular	260
Çözümler.....	263

5. BÖLÜM
EŞYA HUKUKU
BİRİNCİ KISIM
Zilyetlik

I. Eşyanın Özellikleri ve Türleri.....	267
A) Eşyanın Özellikleri	267
B) Eşyanın Türleri	269
II. Tamamlayıcı Parça ve Eklenti	271
III. Zilyetlik	272

İKİNCİ KISIM
TAPU SİCİLİ

Tapu Sicili	283
A) Tapuda Tutulan Siciller	283
B) Tapu Sicilinde Yapılan İşlemler	284
C) Tapu Siciline Hâkim Olan İlkeler	287

ÜÇÜNCÜ KISIM
MÜLKİYET

Mülkiyet Hakkı	291
A) Mülkiyet Hakkının Kapsamı	291
B) Mülkiyet Hakkının Türleri.....	292
C) Taşınır Mülkiyeti.....	296
D) Taşınmaz Mülkiyeti.....	298

DÖRDÜNCÜ KISIM
SINIRLI AYNİ HAKLAR

Sınırlı Ayni Haklar	309
A) Ayni Haklara Hâkim Olan İlkeler	309
B) Sınırlı Ayni Hakların Sırası	310
C) Sınırlı Ayni Hakların Türleri	311
Oturma Hakkı	321
Çözümlü Test	337
Çözümler	340
Cevaplı Test - 1	343
Cevaplı Test - 2	346
Cevaplı Test - 3	348
Çıkmış Sorular	351
Çözümler	359

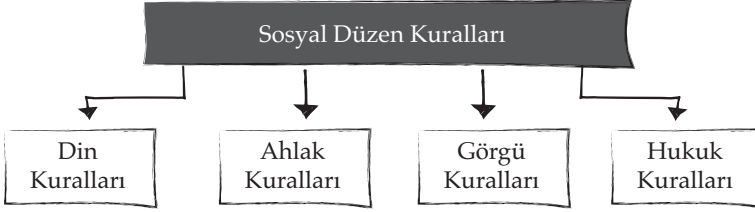
1. BÖLÜM

MEDENİ HUKUKA GİRİŞ VE BAŞLANGIÇ HÜKÜMLERİ

A. GİRİŞ

Sosyal Hayatı Düzenleyen Kurallar ve Yaptırım Türleri

Toplu hâlde yaşayan insanlar arasındaki ilişkileri düzenleyen, toplumsal düzeni ve güveni sağlayan kurallara “sosyal düzen kuralları” denir. Sosyal düzen kuralları; din, ahlak, görgü ve hukuk kurallarından oluşur.

Din Kuralları: Din kuralları, evreni yaratan ve yöneten insan üstü bir varlığa inanmayı ve ona ibadet etmeyi emreder. Allah ile insanlar arasındaki ilişkileri ve insanların birbiriyle ilişkilerini düzenler. Din kurallarına uyulmadığında günah işlenmiş sayılır. Din kurallarının yaptırımı Allah tarafından cezalandırmadır. Yaptırımı manevidir. Kişi, din kurallarına uymak istemezse kişiyi dinî kurallara uymaya hiç kimse zorlayamaz.

Ahlak Kuralları: Toplumdaki bireylerin davranışlarını düzenlemeyi hedefleyen, “doğru veya yanlış, iyi veya kötü” davranışın ne olduğu sorusuna cevap veren kurallardır. İnsanların diğer insanlara karşı sorumluluk ve ödevlerini düzenleyen ahlak kurallarına “objektif ahlak kuralları” denir. Örneğin; başkasına verilen sözün tutulması, başkasının eşyasını izin almadan kullanmamak objektif ahlak kurallarıdır. İnsanların kendilerine karşı ödev ve sorumluluklarını düzenleyen ahlak kurallarına da “subjektif ahlak kuralları” denir. Örneğin; içini temiz tutma, kötü hisler beslememe subjektif ahlak kurallarıdır.

Ahlak kurallarına aykırı davranışın yaptırımını toplum tarafından ayıplanma, kınanma, dışlanma, hor görülmedir. Yaptırımını manevidir. Kanun koyucular hukuk kuralı koyarken toplumun genel ahlak düşüncesini ve mevcut ahlak kurallarını göz önünde bulundurur.

Ahlak kuralları zaman içinde hukuk kurallarına dönüşebilir. Örneğin, yardıma muhtaç olanlara yardım edilmesi gerektiğine ilişkin ahlak kuralı Medeni Kanun'da "Herkes yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üst soyu ile altsoyu ile kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür." (TMK 364) şeklinde düzenlenmiştir. Eşlerin birbirine olan sadakat yükümlülüğü (TMK 185), yakın hısımlar arasında evlilik yasağı (TMK 129), eşlerin ergin olmayan çocuklarına da özen ve ilgi gösterme yükümlülüğü (TMK 338) ahlak kurallarının hukuk kurallarına dönüştüğüne ilişkin hükümlerdir. Bazı hukuk kuralları ahlak kurallarına yollama (atıf) yapmıştır. Örneğin, Borçlar Kanunu'nda ahlaka aykırı amacın sağlanması için verilen şeyin geri istenemeyeceği kural (TBK 81).

Ahlaka aykırı sözleşmelerin kesin hükümsüz olduğu düzenlenmiştir (TBK 27). Ahlaka aykırı fiille başkasına zarar veren kişi zararı tazminle yükümlü tutulmuştur (TBK 49). Medeni Kanun'da "Kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırlayamaz (TMK 23)." hükmüyle ahlak kuralı hukuk düzeninin parçası hâline getirilmiştir.

Görgü Kuralları: Günlük yaşamlarında kişilerin toplum içindeki birbiriyle karşılaştıkları veya belirli bir faaliyete katıldıkları zaman ne şekilde davranmaları gerektiğini gösteren kurallardır. Yaptırımını manevidir. Görgü kurallarına uymayan kişiler "görgüsüz, kaba" olarak nitelendirilir.

Hukuk Kuralları: Kişilerin birbiriyle ve devletle arasındaki ilişkileri düzenleyen, uyulması kamu gücü ile desteklenmiş, uyulmaması hâlinde devlet yaptırımına bağlanmış kurallar bütünüdür. Hukuk kuralları genel, soyut, sürekli ve objektiftir. Hukuk kuralları, dışı vurulmuş davranış ve ilişkileri düzenler. Hukuk kuralları toplumda hukuki güvenliği, adaleti, barışı, özgürlüğü, eşitliği ve toplumsal düzeni sağlar.

Hukuk kurallarının yaptırımını maddidir. Devlet zor kullanarak hukuk kurallarına uyulmasını sağlar.

Hukuk Kurallarının Yaptırımını

a. Cebri İcra

Herhangi bir borç ya da yükümlülüğün borçlu veya yükümlüsü tarafından kendi rızasıyla yerine getirilmemesi durumunda devlet gücüyle zorla yerine getirilmesidir.

b. Tazminat

Bir kimsenin, bir hukuk kuralına veya yaptığı sözleşmeye aykırı davranması sonucunda doğumuna sebebiyet verdiği maddi ve manevi zararı giderme yükümlülüğüdür. Haksız fiil ve sözleşmeye aykırı davranış hâlinde zarar uğrayan kişiye tazminat ödenir.

c. Ceza

Ceza kanunlarında suç olarak öngörülen hukuk kurallarının ihlali hâlinde uygulanan yaptırımdır.

d. İdare hukukunda iptal

İdari işlemlerin yetki, şekil, sebep, konu, maksat unsurlarından biriyle hukuka aykırı olması hâlinde idari yargı mahkemelerince geçmişe etkili olarak ortadan kaldırılmasıdır. Hukuka aykırı idari işlem ve eylemden zarar görenler idari yargıda tam yargı davası açarak zararlarını tazmin ettirebilir.

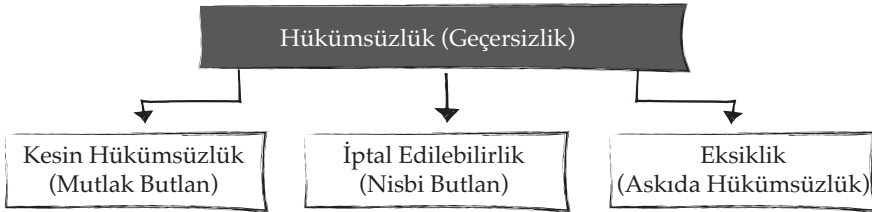
e. Hukuki işlemlere uygulanan yaptırımlar

1. Yokluk

Hukuki işlemin kurucu unsurlarından bir veya birkaçının olmaması hâlinde uygulanan yaptırımdır. Kurucu unsurlarda eksiklik varsa hukuki işlem varlık kazanamaz, hiç doğmamış sayılır. Örneğin, satış sözleşmesinin kurucu unsurları “satışa konu eşya ve satış bedeli”dir. Bu unsurlardan biri eksikse sözleşme hiç kurulmamış sayılır, yoklukla maluldür. Hukuki işlemin yokluğu, herkes tarafından her zaman ileri sürülebilir. Yok hükmünde bir işlemin ortadan kaldırılması için dava açmak gerekmez, dava yoluyla sadece yokluk tespit ettirilebilir. Hâkim işlemin yokluğunu re’sen (kendiliğinden) dikkate alır. Davada işlemin yokluğuna ilişkin beyanlar itiraz niteliği taşır.

2. Hükümsüzlük

Kanun koyucunun kurulmuş bir hukuki işleme, tarafların istediği hüküm ve sonuçları bağlamamasıdır. Hukuk kurallarınca konulan şekil ve şartlara uygun yapılmayan işlemlerin istenen hukuki sonucu doğurmamasıdır.

Kesin Hükümsüzlük (Mutlak Butlan)

Kurulmuş bir hukuki işlemin kamu yararı düşüncesiyle konulmuş, kamu düzenini ilgilendiren geçerlilik şartlarını taşıyamaması sebebiyle baştan itibaren geçersiz sayılmasıdır.

Kesin hükümsüzlük sebepleri;

- ❖ İrade beyanında bulunan kişinin ehliyetsiz olması
- ❖ İşlemin konusunun emredici hukuk kurallarına aykırı olması

- ❖ İşlemin konusunun genel ahlaka aykırı olması
- ❖ İşlemin konusunun kişilik haklarına aykırı olması
- ❖ İşlemin konusunun başlangıçtan itibaren objektif olarak imkânsız olması
- ❖ Hukuki işlemin geçerliliği için aranan şekle uyulmaması
- ❖ İşlemin muvazaalı olması

Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı ve konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür. Örneğin; akıl hastası A ile B arasında yapılan bilgisayar satımına ilişkin sözleşme ehliyetsizlik nedeniyle hükümsüzdür.

Taraflar kesin hükümsüz bir sözleşme yapmış ve borçlarını yerine getirmişse, verdiklerini sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre geri isteyebilir. Ancak hukuka veya ahlaka aykırı bir sonucun gerçekleştirilmesi amacıyla verilen şey geri istenemez. Ancak davada hâkim, bu şeyin devlete mal edilmesine karar verebilir (TBK 81).

Sözleşmenin tamamen geçersiz sayılmasına “tam butlan”, sözleşmenin sadece bir bölümünün geçersiz sayılmasına “kısmî butlan” denir. Sözleşmenin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olması, diğerlerinin geçerliliğini etkilemez ancak bu hükümler olmaksızın sözleşmenin yapılamayacağı açıkça anlaşılırsa, sözleşmenin tamamı kesin olarak hükümsüz olur. Geçersiz olan hükümlere rağmen tarafların sözleşmeyi yapacakları tespit edilirse, sözleşme geçersiz kısımlar olmaksızın kurulmuş sayılır.

Kesin hükümsüz (mutlak butlanla batıl) işlemler yapıldıkları andan itibaren geçersiz olup hiçbir hüküm ve sonuç doğurmazlar. İşlemin batıl olduğunu sadece taraflar değil, 3. kişiler de ileri sürebilir. Kesin hükümsüzlük menfaatleri; hukuki işlemin geçersizliğine bağlı olan herkes tarafından, herkese karşı, her zaman ileri sürülebilir. İşlemin kesin hükümsüz olduğunu ileri sürmek süreye bağlı değildir. Süren davada taraflar kesin hükümsüzlüğü ileri sürmemiş olsa bile hâkim durumu re’sen (kendiliğinden) dikkate alır. Davada işlemin hükümsüzlüğüne ilişkin beyanlar itiraz niteliği taşır.

Kesin hükümsüz işlemler ölü doğan, geçersiz işlemlerdir. Dolayısıyla işlemin ortadan kaldırılması için dava açmak gerekmez. İstisna mutlak butlanla batıl evlilikler ile akıl hastasının yaptığı ölüme bağlı tasarruf işlemi olan vasiyetname ve miras sözleşmesidir. Mutlak butlanla batıl evlilikler ile akıl hastasının yaptığı ölüme bağlı tasarruflar; kendiliğinden geçersiz sayılmaz, mahkeme kararıyla ortadan kaldırılması gerekir. Bu işlemler mahkeme kararıyla geçersiz kılınıncaya dek hüküm ve sonuçlarını doğurur.

Mutlak butlanla batıl evlilikler;

- a. Eşlerden birinin evlilik sırasında evli olması
- b. Eşlerden birinin evlenme sırasında sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun bulunması
- c. Eşlerden birinde evlenmeye engel akıl hastalığının olması
- d. Eşler arasında evlenmeye engel derecede hısımlığın bulunması

Mutlak butlanla batıl bir evlilik hâkimin kararıyla sona erer. Evlenme hâkimin kararına kadar geçerli bir evliliğin sonuçlarını doğurur. Evliliğin mutlak butlanı davası, ilgisi olan herkes tarafından her zaman açılabilir. Cumhuriyet savcısı da her zaman dava açabilir.

Kesin hükümsüz hukuki işlemler, başlangıçtaki eksik şartların tamamlanması, zamanaşımı ya da tarafların anlaşmasıyla geçerli hâle getirilemez, yeniden canlandırılmaz. Ancak kesin hükümsüz işlem benzer amaç güden başka bir işlemin geçerlilik şartlarını taşıyorsa, başka bir işleme dönüştürülebilir. Buna “tahvil” denir. Örneğin taşınmaz satımı tapuda resmî şekilde yapılmalıdır. Taraflar noterde satış yapmışsa, satış geçersizdir. Ancak noterdeki geçersiz satış işlemi taşınmaz satış vaadi sözleşmesine dönüştürülebilir.

İptal edilebilirlik (iptal, nispi butlan): Menfaati ihlal edilen kişilerin kanunda düzenlenen süre içinde hukuki işlemdeki sakatlığı ileri sürerek işlemi ortadan kaldırmalıdır.

İrade bozukluğu hâlleri olan yanılma (hata), aldatma (hile) ve korkutma hâllerinde iradesi sakatlanan kişi baştan itibaren sözleşmeyle bağlı değildir. İradesi sakatlanan taraf, yanılma veya aldatmayı öğrendiği andan itibaren 1 yıl, korkutmanın etkisi ortadan kalktığı andan itibaren 1 yıl içinde sözleşmeyi iptal edebilir. Ancak 1 yıl içinde sözleşme ile bağlı olmadığını karşı tarafa bildirmez veya verdiği şeyi geri istemezse sözleşmeyi onamış sayılır. Karşılıklı sözleşmelerde aşırı yararlanma (gabın) varsa sözleşme baştan itibaren geçerlidir. Aşırı yaralanmadan zarar gören düşüncesizlik veya deneyimsizliği öğrendiği zor durumda kalmada ise bu durumun ortadan kaldığı tarihten itibaren 1 yıl ve her hâlde sözleşmenin kurulduğu tarihten başlayarak 5 yıl içinde sözleşmeyle bağlı olmadığını ileri sürerek sözleşmeyi iptal edebilir ya da sözleşmeye bağlı kalarak edimler arasındaki orantısızlığın giderilmesini isteyebilir (TBK 28).

İptal; yanılma, aldatma, korkutma ve aşırı yararlanma hâlinde uygulanan yaptırımdır.

Nispi butlanda (iptalde), iptal sebeplerinin belli süre içinde ileri sürülmesi gerekir, süreler hak düşürücüdür. İptal sadece menfaati ihlal edilenler tarafından yapılabilir. Taraflar anlaşarak sakat işlemi geçerli hâle getirebilir. İptal sebepleri hâkimce re'sen dikkate alınmaz.

İptal karşı tarafa varması gerekli tek taraflı beyanla yapılır. Şekle tabi değildir. İptal ile sözleşme geçmişe etkili olarak ortadan kalkar. Bozucu yenilik doğuran haktır. İptal hakkını kullanmak için dava açmak gerekmez. Ancak evlilik ve ölüme bağlı tasarruf işlemleri mahkeme kararıyla iptal edilir.

Evliliklerde iptal davası açma hakkı, iptal sebebinin öğrenildiği veya korkunun etkisinin ortadan kalktığı tarihten başlayarak 6 ay ve her hâlde evlenmenin üzerinden 5 yıl geçmekle düşer (TMK 152).

Ölüme bağlı tasarruflarda iptal davası açma hakkı, davacının tasarrufu, iptal sebebini ve kendisinin hak sahibi olduğunu öğrendiği tarihten başlayarak 1 yıl ve her hâlde vasiyetnamelerde açılma tarihinin, diğer tasarruflarda mirasın geçmesi tarihinin üzerinden iyiniyetli davalılara karşı 10 yıl, kötünüyetli davalılara karşı 20 yıl geçmekle düşer.

Eksiklik (noksanlık, tek taraflı bağlamazlık, askıda geçersizlik): Kurucu unsurları mevcut olan bir işlemin hukuki sonuçlarını doğurması için eksik olan unsurun tamamlanmasının gerekli olduğu hâllerde uygulanan yaptırımdır. Eksik olan unsur tamamlanmaya kadar işlem askıdadır. Eksik unsur tamamlandığında işlem hüküm ifade eder.

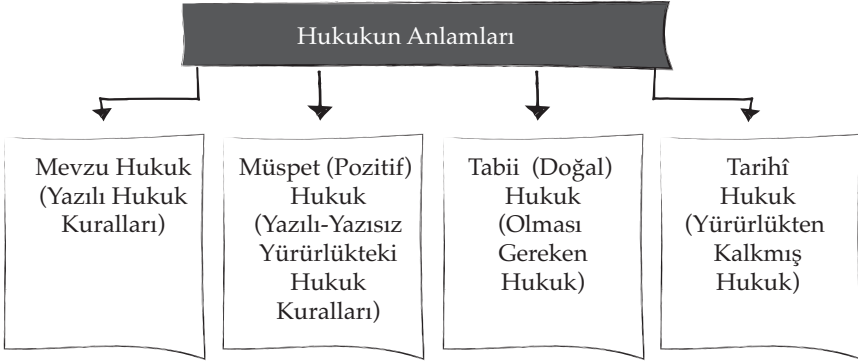
Eksiklik (noksanlık, tek taraflı bağlamazlık), geçerliliği 3. kişinin veya yasal temsilcinin iznine veya onayına bağlı işlemlerde izin ve onayın alınmaması durumunda işlemin geçersiz sayılmasıdır. Ayırt etme gücü olan küçük ve kısıtlılar kendilerini borç altına sokan hukuki işlemleri ve tasarruf işlemlerini tek başına yapamaz, kanuni temsilcilerinin izin veya icazetiyle (onayla) yapar. Küçük ve kısıtlıların kanuni temsilcilerinin iznine bağlı işlemleri izin almadan yapmaları hâlinde eksiklik söz konusu olur. Bu durumda yapılan işlem küçük ve kısıtlıyı bağlamaz (tek taraflı bağlamazlık).

İşlemin diğer tarafı olan tam ehliyetli gereken onayın verilmesi için yasal temsilciye uygun bir süre verir. Bu süre içinde hukuki işlemin diğer tarafı olan tam ehliyetli işlemle bağlıdır. Onay verilip verilmeyeceği belli oluncaya dek işlem askıda geçersizdir. Tanınan süre içinde yasal temsilci işleme onay verirse işlem yapıldığı andan itibaren hükümlerini doğurur, geçerli sayılır. Yasal temsilci icazet (onay) vermezse işlem yapıldığı andan itibaren geçersiz hâle gelir ve artık karşı tarafta işlemle bağlı olmaktan kurtulur.

Yetkisiz temsilcinin yaptığı işlem eksiklikle sakattır. Yetkisiz temsilcinin yaptığı işlemler temsil olunanı bağlamaz. İşlemin karşı tarafı ise işlemle bağlıdır (tek taraflı bağlamazlık). İşlemin karşı tarafı ise işlemle bağlıdır. Karşı taraf temsil olunandan uygun süre içinde hukuki işlemi onaylayıp onaylamayacağını bildirmesini isteme hakkına sahiptir. Onay verilip verilmeyeceği belli olana kadar işlem askıda geçersizdir. Temsil olunan onay verirse, işlem yapıldığı andan itibaren geçerli olur ve temsil olunanı da bağlar.

Temsil olunan onay vermezse, diğer tarafta işlemle bağlı olmaktan kurtulur. Onay yenilik doğuran, geçmişe etkili işlemidir.

Hukukun Anlamları

Mevzu Hukuk (Mevzuat)

Bir ülkede belirli bir dönemde ülkenin yetkili makamlarınca konulmuş yürürlükteki yazılı hukuk kurallarıdır. Anayasa, kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri, uluslararası anlaşmalar, tüzük, yönetmelik, tebliğ, sirküler vs. mevzu hukuku oluşturur.

Müspet (Pozitif, Dogmatik) Hukuk

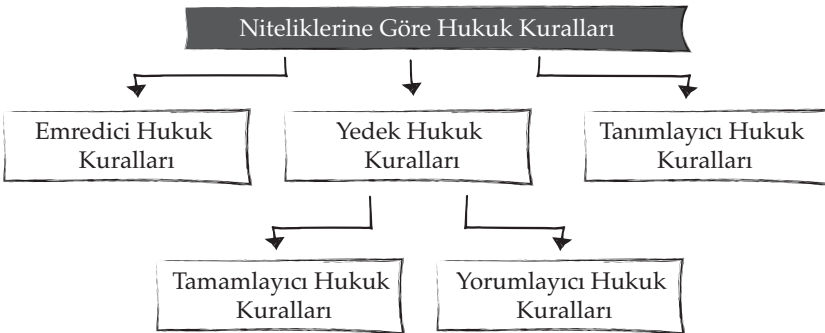
Bir ülkede belli bir dönemde yürürlükte olan yazılı ve yazısız hukuk kurallarının bütünüdür.

Tabii (Doğal-İdeal) Hukuk

Olması gereken hukuktur. Toplumun ihtiyaçlarına en iyi ve en adil şekilde cevap veren, adalete ve hakkaniyete uygun hukuku bulma çabasıdır. Hukuki uyumsuzluklara pozitif hukuk uygulanır. Tabii hukuk yetkili makamlarca yazılı hâle getirildiğinde pozitif hukuka dönüşmüş olur.

Tarihi Hukuk

Bir ülkede belli bir dönemde uygulandıktan sonra yürürlükten kalkmış olan hukuktur.

Emredici Hukuk Kuralları: Uyulması zorunlu aksi taraflarca kararlaştırılmayan kurallardır. Emredici hukuk kuralları; kamu yararını, kamu düzenini, genel ahlaki zayıf ve güçsüzleri, kişilik haklarını korumayı amaçlar. Örneğin; “ayırt etme gücüne sahip küçük ve kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça, kendi işlemleriyle borç altına giremezler (TMK 16). Kanunda gösterilen ayırık durumlar saklı kalmak üzere, ayırt etme gücü bulunmayan kimsenin fiilleri hukuki sonuç doğurmaz (TMK 15).” hükümleri zayıfları koruyan emredici hukuk kuralıdır.

“Kimse, hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemez. Kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırlandıramaz. Yazılı rıza üzerine insan kökenli biyolojik maddelerin alınması, aşılması ve nakli mümkündür. Madde verme borcu altına girmiş olanlardan edimini yerine getirmesi istenemez; maddi ve manevi tazminat isteminde bulunulamaz (TMK 23).” hükmü kişiliği koruyan emredici hukuk kuralıdır.

“Hukuka veya ahlaka aykırı bir sonucun gerçekleştirilmesi amacıyla verilen şey geri istenemez.” hükmü ahlaki koruyan emredici hukuk kuralıdır.

Bir hukuk kuralının emredici nitelikte olup olmadığı o kuralın ifade ve yazılı şeklinden veya maddenin amacından anlaşılır.

Emredici hukuk kurallarına aykırı işlemler mutlak butlanla batıldır, kesin hükümsüzdür.

Yedek Hukuk Kuralları: Emredici nitelikte olmayan aksi kararlaştırılmadıkça uygulanma alanı bulunan kurallardır. Tamamlayıcı ve yorumlayıcı hukuk kuralları olmak üzere ikiye ayrılır.

a. Tamamlayıcı Hukuk Kuralları: Aksi taraflarca kararlaştırılabilen kurallardır. Tarafların sözleşmede düzenlemedikleri hususları tamamlayan, sözleşmedeki boşluğu dolduran kurallardır. Taraflar sözleşmeyle herhangi bir düzenleme yapmadığı zaman uygulanan hukuk kurallarıdır.

Bir kuralın tamamlayıcı hukuk kuralı olup olmadığı madde metnindeki ifadeden anlaşılır. “Aksi kararlaştırılmadıkça, hilafı belirtilmemişse, aksine hüküm bulunmadıkça, taraflar serbesttir / isteyebilir / yapabilir” gibi ifadelerin yer aldığı hukuk kuralları tamamlayıcıdır.

Örneğin, “Sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça veya aksine bir adet bulunmadıkça satıcı ve alıcı borçlarını aynı anda ifa etmekle yükümlüdür (TBK 207).” hükmü tamamlayıcı hukuk kuralıdır. Taraflar sözleşme ile borçlarını ne zaman ifa edeceğini belirleyebilir, belirlemedikleri takdirde borçlarını aynı anda ifa edecekleri düzenlenmiştir.

b. Yorumlayıcı Hukuk Kuralı: Tarafların sözleşmede kullandıkları ve ne anlama geldiğini açıklamadıkları bir husus veya şahsın davranışını yorumlayarak anlamlandırılan hukuk kurallarıdır.

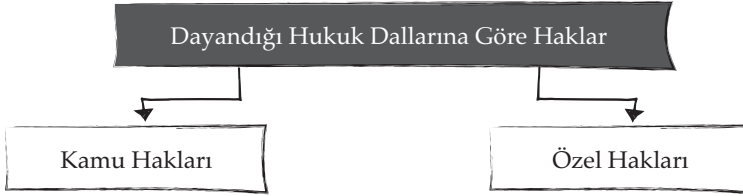
Örneğin, “Borcun ifası için bir ayın başlangıcı ve sonu belirlenmişse, bundan ayın birinci ve sonuncu günü, ayın ortası belirlenmişse, bundan da aynı on beşinci günü anlaşılır. Borcun ifası için gün belirtilmeksizin sadece ay belirlenmişse, bundan o ayın son günü anlaşılır (TBK 91).” hükmü yorumlayıcı hukuk kuralıdır.

Tanımlayıcı Hukuk Kuralları: Bir hukuki kurum ve kavramın hangi anlama geldiğini belirten hukuk kurallarıdır. Tanımlayıcı hukuk kuralları hukuki kavramın gerekli kanuni unsur ve şartlarını belirlediği için kolay değişmezler, statik (durağan) yapıya sahiptir.

Örneğin, “Yerleşim yeri bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir (TMK 19).” hükmü tanımlayıcı hukuk kuralıdır.

HAK KAVRAMI

Hak, hukuk düzeni tarafından tanınan, korunan ve sahibine bu korumadan yararlanma ve korumayı isteme yetkisi sağlayan menfaattir.

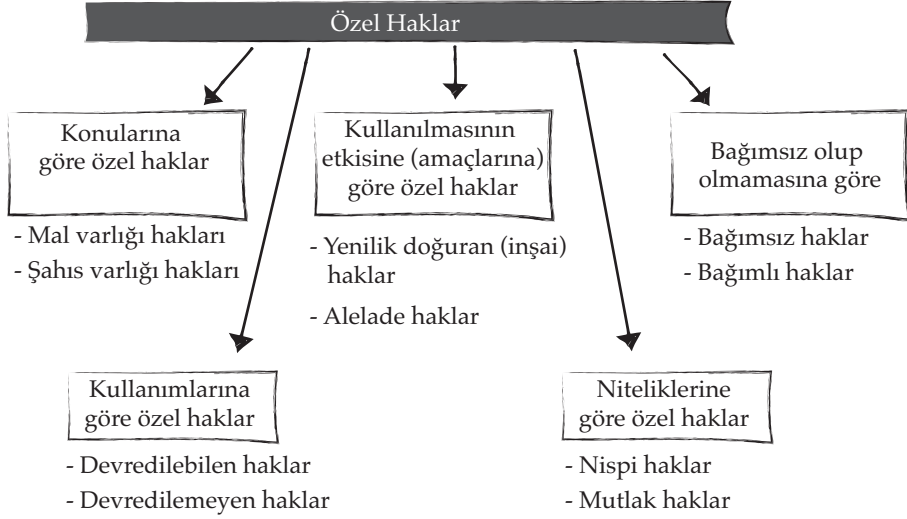
Kamu Hakları: Kamu hukukundan doğan haklardır. Kişilerin devlet ve diğer kamu tüzel kişilerine karşı sahip olduğu haklardır. Kamu hakları temelini Anayasadan alır. Kural olarak kamu haklarından yararlanmak için Türk vatandaşı olmak ve belli koşulları taşımak gerekir. Kamu haklarından herkes eşit yararlanamaz. Kamu hakları; kişi hakları, sosyal ve ekonomik haklar ve siyasi haklar olmak üzere üçe ayrılır.

Kişi hakları (negatif statü hakları); yerleşme, seyahat, din, vicdan, düşünce, kanaat özgürlüğü, konut dokunulmazlığı, basın hürriyeti, mülkiyet hakkı, kişinin dokunulmazlığı, konut dokunulmazlığı gibi devlete kişinin alanına müdahalede bulunma ödevi yükleyen koruyucu haklardır.

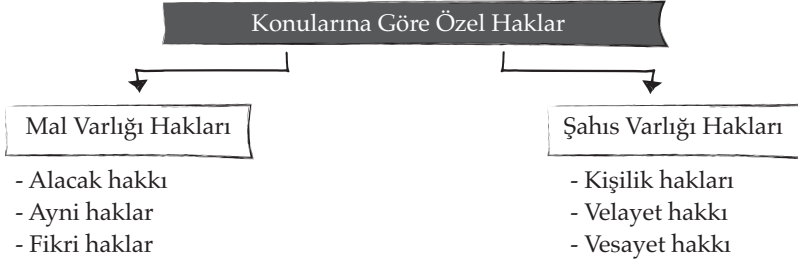
Sosyal ve ekonomik haklar (pozitif statü hakları); eğitim ve öğrenim hakkı, çalışma, sendika kurma, toplu iş sözleşme ve toplu sözleşme hakkı, grev, lokavt hakkı, konut hakkı gibi devlete ödevlerde yükleyen isteme haklarıdır.

Siyasi haklar (aktif statü hakları); vatan hizmeti, dilekçe hakkı, Türk vatandaşlığı, seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma, parti kurma, partilere girme ve partilerden ayrılma hakkı, kamu hizmetlerine girme gibi katılma haklarıdır.

Özel Haklar: Özel hukuktan doğan haklardır. Kural olarak herkesin yararlandığı haklardır.

Konularına Göre Özel Haklar

a. Mal Varlığı (Mamelek) Hakları: Kural olarak başkalarına devredilebilen, ekonomik değeri olan hak ve borçların tamamına “mal varlığı (mamelek) hakları” denir. **Mal varlığı hakları; maddi değeri olan yenilik doğuran haklar ve fikri haklar, aynı haklar, alacak haklarıdır.**

b. Şahıs Varlığı Hakları: Ekonomik değeri olmayan, mal varlığı dışında kalan, daha çok kişinin manevi dünyasına ilişkin hakka “şahıs varlığı hakları” denir.

Kişinin vücut bütünlüğü, sağlığı, hayatı, özgürlüğü, şeref ve haysiyeti, bilimsel ve mesleki kimliği, ismi, sırları, resmi üzerindeki haklarına “kişilik hakları” denir. Kişilik hakları, kişinin kendisi üzerindeki şahıs varlığı haklarıdır.

Boşanma davası açma, evliliğin butlanını dava etme gibi aile hukukundan doğan ve maddi değeri olmayan yenilik doğuran haklar ile eşlerin birbirine sadık olması, birlikte yaşam sürdürme yükümlülükleri de şahıs varlığı haklarındandır.

Ayrıca velayet ve vesayet hakkı başkasının üzerindeki şahıs varlığı haklarıdır.

Şahıs varlığı hakları mirasçılara geçmez, başkasına devredilemez.